

4. Плющ, М. Я. (2010) Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія. К. : Видавничий Дім «Слово».

5. Jovanović, V. (2004) The form, position and meaning of interjections in English. Facta universitatis Series: Linguistics and Literature.

**Соколова Владислава
Вінниця**

КАУЗАТИВНІ КОНСТРУКЦІЇ З ДІЄСЛОВАМИ, *TO LET, TO MAKE, TO HAVE, TO GET* та *ДОЗВОЛЯТИ, ЗМУШУВАТИ* (на матеріалі англійської та української мов)

1. Каузативність як відображення в мові причинно-наслідкових відношень об'єктивної картини світу належить до універсальних фундаментальних лінгвістичних категорій (Залужна, 2019, с. 13).

Об'єктом дослідження є каузативні конструкції (далі КК) в англійській та українській мовах, напр., англ. *to make smb do smth* 'змушувати кого-небудь робити що-небудь', англ. *to get smb do smth* 'змушувати кого-небудь робити що-небудь', англ. *to let smb do smth* 'дозволяти кому-небудь робити що-небудь'; укр. *змусити кого-небудь робити що-небудь*, укр. *дозволити кому-небудь робити що-небудь*.

Предметом є семантика КК в англійській та українській мовах.

Мета полягає у проведенні семантичного аналізу одиниць дослідження та визначенні спільних і відмінних ознак англійських та українських КК.

Матеріалом дослідження слугують 225 конструкцій (125 конструкцій в англійській та 100 конструкцій в українській мові), отримані методом суцільної вибірки з текстових джерел англійської та української мов, з-поміж яких, зокрема, Arthur Hailey «Hotel», Maugham W. S. «Theatre», George Orwell, «1984», Барка В. «Жовтий князь», В. К. Винниченко «Сонячна машина», та інші.

За ступенем участі каузатора каузативні ситуації стратифікують на фактивні, пермісивні (прохібітивні) та асистивні.

За пермісивної ситуації каузатор не є основним джерелом дії, яка каузується, а його роль обмежується дозволом чи заборобою виконання певної дії (Залужна, 2019, с. 20). Цей тип каузативних конструкцій належить до пермісивної каузації, яка реалізується за

допомогою дієслова «забороняти» або «дозволяти» (Мустайоки, 2006, с. 278–283).

Каузація пермісивного типу в обох мовах дослідження дозволяє виділити низку каузативних конструкцій. Перші з них – англ. *to let smb do smth*, укр. ‘дозволяти кому-небудь робити що-небудь’, англ. *to get smb to do smth*, укр. ‘змусити кого-небудь робити що-небудь’, англ. *to make smb do smth*, укр. ‘змусити кого-небудь робити що-небудь’. Наприклад:

(1) англ. *It was terribly dangerous to let your thoughts wander when you were in any public place or within range of a telescreen* (Orwell) ‘Було дуже небезпечно давати волю думкам у будь-якому громадському місці або в межах зони телеекрана’;

(2) укр. *Але цього разу їй довелося змиритись, залишилася вдома, бо лікарі поки що не дозволяють Софії Іванівні тривалих мандрівок* (Нечуй-Левицький).

Такі КК також називають конструкціями-зв’язками. Перша група КК- зв’язок з дієсловом *to let* має наступну формулу тлумачення: “Х каузативною дією дозволяє Y робити що-небудь” Функціонуючи як каузативна зв’язка, дієслово *let* має значення ‘enabling causation’ допуск каузації’ (Мустайоки А., 2006, с. 278–283). Наприклад:

(3) англ. *Too late, he knew that in letting Dodo go, he had made the greatest error of his life* (Hailey) ‘Занадто пізно він дізнався, що, дозволивши Додо піти, він зробив найбільшу помилку у своєму житті’;

(4) укр. *Трудо! Коли ти ще раз дозволиш собі такі слова, будеш дуже каятись. Потім, що це ще за нова богозневажлива комедія?* (Барка).

У прикладах (3) та (4) головна семантична ознака – наявність / відсутність дозволу. В українському прикладі семантика відсутності дозволу або заборони має більшу інтенсивність. Крім того, КК із дієсловом *to let* можуть бути представлені наступним чином: “Х пропонує Y зробити що-небудь”, “Х забороняє Y робити що-небудь”, якщо в КК-зв’язках виражена семантика заборони, це визначається часткою *not*.

Дієслово *to make* у складі каузативної конструкції характеризується семантикою «to cause something to happen, or cause a particular state or condition», ‘спричиняти, щоб щось сталося, або викликати конкретний стан або умову’. Формула тлумачення КК-зв’язок може бути представлена наступним чином: “Х змушує Y виконувати певну дію”.

В українській мові подібне значення може бути вираженням семою «змусити». Такий тип КК-зв’язок є продуктивним в обох

досліджуваних мовах (англ. 47 конструкцій, що складає 36% від загальної кількості КК; укр. 40 конструкцій, що складає 40% від загальної кількості КК). Наприклад:

(5) англ. *There was a roar that seemed to make the pavement heave; a shower of light objects pattered on to his back* (Orwell) ‘Пролунав гуркіт, що, здавалося, змушував тротуар підніматися; йому на спину посипались легкі предмети’;

(6) укр. *Дещо він схопив, дякуючи швидкості думки, але вони, «згори», маючи партійний механізм і сніг, змусили проморозитись* (Барка).

Дієслово *to get* у складі каузативної конструкції має семантику «to persuade or force someone to do smth» ‘переконати кого-небудь зробити що-небудь’. В українській мові не існує відповідної конструкції-зв’язки. Формула тлумачення виглядає наступним чином: “Х каузує Y робити що-небудь” Наприклад:

(7) англ. *She got two other girls to go with her, slipped off from the hike, and spent the whole afternoon following a strange man*. (Capote) ‘Вона змусила двох дівчат піти з нею та провести цілий день слідуючи за дивною людиною’.

Другий тип КК-зв’язок представлений наступною формулою тлумачення: “Х каузативно дією змінює стан Y”. Наприклад:

(8) англ. *I’ll go up and get things unpacked* (Christie) ‘Я піду та розпакую речі’.

Каузативні конструкції-зв’язки з дієсловом *to have* є менш частотною групою КК і загалом виражається формулою “To have smth done”. Наприклад:

(9) англ. *She had her clothes made in Paris, both for the stage and for private life* (Maugham) ‘Їй відшивали одяг у Парижі, і для сцени, і для особистого життя’.

Аналіз корпусу фактичного матеріалу в англійській та українській мовах демонструє, що в англійській мові каузативні конструкції-зв’язки з дієсловом *to let* є більш продуктивними в обох досліджуваних мовах (англ. 53 конструкцій, що складає 42% від загальної кількості КК-зв’язок, укр. 44 конструкції, 44% загальної кількості українських КК). В англійській мові такий тип каузативних конструкцій є більш продуктивним.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Залужна, О. О. (2019) Лексико-стилістичні та структурно-синтаксичні особливості привативних дієслів в англійській та українській мовах. Вінниця: ТОВ «ТВОРИ». DOI: <http://dx.doi.org/10.31558/mono/2019.978-966-949-161-9>

2. Мустайоки, А. (2006) Теория функционального синтаксиса: от семантических структур к языковым средствам. М.: Языки славянской культуры.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ:

3. Барка В. Жовтий князь. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=49>.

4. Нечуй-Левицький, І. Кайдашева сім'я. URL: <https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=907>.

5. Capote, Truman. (1958) Breakfast at Tiffany's: A Short Novel and Three Stories. New York: Random House.

6. Christie, A. (2008) At Bertram's Hotel: Книга для чтения на английском языке. СПб.: КАРО.

7. Hailey, A. (2012) Hotel: Книга для чтения на английском языке (Серия «Modern Prose»). СПб.: Антология, КАРО.

8. Maughham, S. (2013) Theatre : Книга для чтения на английском языке. СПб. : КОРОНА принт, КАРО.

9. Orwell, G. (2015) 1984 : Книга для чтения на английском языке. Санкт-Петербург : КАРО.

*Стрюк Наталя
Вінниця*

ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВИВЧЕННЯ НАПИСІВ НА ОДЯЗІ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЧНІЙ НАУЦІ

Крім основних (захисної та утилітарно-практичної) функцій, одяг в житті людини виконує і комунікативну функцію, виступаючи в якості візуального посередника у спілкуванні, даючи можливість сигналізувати про свою індивідуальність оточуючим. Особливо знаковість проявляється у вибранні з написами та принтами. Популярність такого одягу зумовлює потребу в аналізі текстів на одязі як лінгвістичного явища. Пропоноване дослідження має на меті розглянути основні тенденції вивчення написів на одязі в сучасній мовознавчій науці.

О. Івус визначає написи на одязі як один із типів соціального слогану, субжанр побутового дискурсу. «Слоган на одязі – це спосіб привернути увагу, заява про себе, реалізація своїх потреб і можливість впливати на адресата, спонукати його до дії» (Івус, 2011, с. 78).

На думку О. Івус, слоган – є одним з можливих варіантів реалізації комунікативної стратегії самопрезентації особистості,